

Управління науково-методичною діяльністю закладів післядипломної педагогічної освіти: координаційний аспект: наук.-метод. посіб.; за ред. Є. Р. Чернишової; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2013. С. 221–232.

4. Менеджмент: підручник / Т. Л. Мостенська, В. О. Новак, М. Г. Луцький та ін. 2-ге вид. К.: Кондор, 2012. 758 с.
5. Тимошко Г. М. Роль тайм-менеджменту у процесі розвитку організаційної культури керівника закладу освіти. *Наука та освіта: зб. пр. XVI Міжнар. наук. конф., 4–11 січ. 2022 р., м. Хайдусобосло, Угорщина. Хмельницький: ХНУ, 2021. С. 58–64.*

*Наталія Сажінова,
Сніжана Коваленко*

НЕОЛОГІЗМИ МЕДІАПРОСТОРУ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Упродовж усього існування людства поняття «мова» та «культура» були пов'язані. Ці терміни відрізняють людину від природи. Ми живемо в епоху стрімких змін у медіа-просторі. Сьогодні термін «медіа» стосується всього: від друкованих видань до цифрової інформації. Зміст медіа включає в себе: трансляції, новини, соціальні медіа, подкасти, блоги та онлайн-статті. Змінилася і наша роль у медіа – зі слухачів і читачів ми перетворилися на авторів і розповсюджувачів інформації. Наше життя припадає на час великого прогресу технологій та всесвітньої павутини. Наразі Інтернет не є ні для кого новинкою, кожен має доступ до нього та до медіапростору. Р. Стулс зміг сформулювати визначення медіапростір ще в середині 1980-х років: «...Це електронне оточення, в якому окремі люди або їхні групи та інші спільноти можуть діяти разом в один і той самий час. У цьому просторі вони можуть створювати візуальне та звукове середовище, що впливає на реальний простір» [2; с. 58].

Звичайно, невід'ємним фактом є те, що для передачі цієї ті іншої інформації ми використовуємо мову, яка має здатність розвиватися, разом із людьми. Із живою нацією, жива і мова. Лексичний склад мови – це інформаційний код розвитку етносу. Лексико-семантичний рівень відкритий та має динамічну систему. На нашу думку, мінливість функціонального лексичного складу спричиняє безліч процесів у мові, таких як:

1. Поява нових лексичних одиниць;
2. Втрата номінативної актуальності лексичного складу частини слів, у зв'язку із абсолютною, або ж частковою втратою суспільного значення відповідно до конкретних реалій, які спричиненні соціально-політичними процесами. Із цього і випливає поняття «активної» та

«пасивної» лексики.

Пасивну лексику словникового складу становлять лексичні одиниці, обмежене вживання яких зумовлюється особливостями позначуваних ними явищ. До цієї категорії належать архаїзми, історизми й неологізми.

Під впливом повномасштабної війни РФ проти українського народу життя українців змінилося: з'явилося багато нових звичок, інакшими стали плани та цілі, а також неабияк змінилося мовлення, наша лексика збагатилася великою кількістю неологізмів, які набули нових значень.

Багато дослідників звертали увагу на неологізми та прокретували їх як «слова, словосполучення, фразеологізми, окремі їхні значення, що з'явилися на певному етапі розвитку мови для позначення нових реалій та понять» [Г. Вокальчук, О. Стишов, О. Тараненко].

Кожне таке слово має особливе значення, яке зрозуміє лише той, хто має відношення до цих обставин. Як зазначає дослідник О. Стишов «мова українських мас-медіа віддзеркалює стан сучасної літературної мови, відбиваючи її багатофункціональність, ступінь інтелектуалізації, оновлення та стилістичне перегрупування словника» [15].

Активно досліджують появу неологізмів, їхню класифікацію, способи творення, сфери функціонування, основні тематичні групи такі науковці як: Н. Клименко, Є. Карпіловська, Л. Струганець та ін. Про їхні дослідження новоутворень неабияк свідчить актуальність нашої розвідки.

Мета розвідки – виявити та проаналізувати тлумачення новоутвореної лексики за час повномасштабного вторгнення. В дослідженні розглянемо неологізми, які з'явилися в період з 24 лютого 2022 року.

Експресивні неологізми, пов'язані з тематикою сучасної війни, виявилися ті, що подають певну описову характеристику окупанту. Вони становлять найбільшу частку серед вибраних лексичних інновацій. На нашу думку, це пов'язано зі створенням ними миттєвого психологічного ефекту, що підсилює демонізацію ворога й водночас вони виступають певним засобом, щоб розблокувати гнів, висловити презирливе ставлення та ненависть до ворога, зменшити стрес.

1) найменування окупантів із різним емоційним забарвленням: **Ванька Встанька**, що таке? Приготуєм тобі пакет [із пісні «Ванька Встанька»].; У **рашистів** немає вибору! **Орки** тікають із Херсону [10]; «Знаменитий» окупант **Чмоня** потрапив під обмін: він був у полоні з початку березня»; «**Боневтік** продовжує лити божу росу у вуха лохотрату» [16];

2) найменування військової сили: «Із початком війни ІТ-івці набули більш української назви: **кіберкозаки**» [11]; «**Хлопці-Едельвейси** йдуть з ворога плати брати» [з тексту пісні];

3) найменування зброї: «**І джавеліни, і байрактари** за Україну б'ють **русню**» [з тексту пісні]; «Дає по педалях **бандероавтомобіль**, bitch, їздить по дорозі, а може, і по воді» [з тексту пісні]; «Рашистам було мало

«літаючих мопедів», вони ще й відстріляли ракети» [1];

4) найменування військових умінь та навичок: «За добу українці надонатили 350 мільйонів гривень на дрони-камікадзе для ЗСУ» [8]; «Сьогодні кілька разів промелькнуло сповіщення, що «Привида Києва» було збито. На жаль, це справді так. Але пілот врятувався, повернувся на базу, отримав новий літак і вже на ньому взяв «очко»! 21 орський літун пішов у пекло. Слава Герою! Усім героям!», – написав Мосійчук» [3]; «Я постійно відправляю своїм родичам **арестовлення**»; ««Пушкінопод», повернення лєніна та непохитна катєрина, або Як в Україні проходить декомунізація» [10].

Стосовно інших дієслів заслуговує на увагу неологізм «**чорнобаїти**» – утворився від Чорнобаївка. Термін з'явився шляхом метонімії. Цікавим є той факт, що «Urban Dictionary» подає неологізм «**чорнобаївка**» як синонім вислову «самовбитись об стіну». І це не дивно, адже феномен, пов'язаний з українським селом Чорнобаївка, у якому силами ЗСУ російські війська були розбиті понад двадцять разів, перетворився на мем-сарказм над ворогом у всесвітній мережі. Нове дієслово **чорнобаїти** також набуло поширеного вжитку як глузування над тими, хто повторює ті самі помилки й отримує той самий незадовільний результат, тобто «наступає на ті самі граблі» [4].

Високою продуктивністю відрізняються також терміни в геополітичній сфері, які з'явилися на тлі повномасштабної війни. Наприклад, **макронити**, відоме дієслово, яке можна тлумачити як «бути дуже стурбованим, але насправді відмовлятися допомогти». Слово з'явилося унаслідок розчарування через бездіяльність президента Франції щодо російського вторгнення в Україну.

Список суспільно-політичних неологізмів має широкий діапазон і систематично поповнюється новими лексемами. Відмінною рисою досліджуваної лексики є емоційно-оцінна конотація, яка демонструє глузливо-негативне ставлення до ворога або прихильників російського президента.

Отже, із здійсненого дослідження можна підбити підсумок: з початку повномасштабної війни використання лексичних одиниць як одного із засобів розпалювання та подолання соціальної напруги в Україні є помітним явищем, мова активно реагує на політичні процеси великою кількістю неологізмів та також збільшенням кількості лексичних значень готових номінативних одиниць.

Список використаних джерел

1. Defense Exprese. Як росіяни зазнали «фіаско» із «літаючими мопедами», і який формат матиме далі «ракетний терор». URL: https://defenceua.com/news/rashistam_bulo_malo_litajuchih_mopediv_voni_sche_j_vidstriljali_raketi_litajuchi_vagoni_h_22-9192.html

2. Stults R. Media Space. Palo Alto : Xerox PARC, 1986. 287 p. URL: <https://sport.znaj.ua/420380-privida-kiyeva-bulo-pidbito-ale-vin-znovu-u-stroyu-ta-navodit-zhah-u-nebi-mosiychuk>.
3. Бойко О. Абетка повномасштабної війни: які слова ввійшли в ужиток і чому. URL: <https://chytomo.com/abetka-povnomasshtabnoi-vijny-iaki-slova-vvijshly-v-uzhytok-i-chomu/>
4. Бондар М. Англіцизми в сучасній українській мові. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*. 2005. № 659. С. 213–215.
5. Гордієнко Н. Особливості виникнення лексичних інновацій. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 3(2). С. 45–46.
6. Дивись: info URL: <https://dyvys.info/2022/11/23/pyshkinopad-povernenya-lenina-ta-nepochytha-kateryna-abo-yak-v-ukraini-prochodyt-decomynizatsia/>.
7. Журавель Д. Дрони-камікадзе для ЗСУ. ШоТам URL: <https://shotam.info/drony-kamikadze-dlia-zsu-za-dobu-ukraintsi-zadonatyly-ponad-350-mln-hrn/>.
8. Журі, до складу якого увійшло кілька значних представників дорослого **міс- та шоу-бізнесу**, оцінювало маленьких конкурсантів. *Урядовий кур'єр*. URL: <https://referatss.com.ua/work/neologizmi-u-suchasnomu-media-teksti/> (дата звернення: 20.04.2023).
9. Коваленко О. У рашистів немає вибору! Орки тікають з Херсона! ТСН. URL: <https://youtu.be/Svk-LBxkFCs>
10. Овсяник Ю. Кіберкозаки – бійці невидимого фронту. Zbruc. URL: <https://zbruc.eu/node/110961>
11. Початок мовлення «35 каналу», «УНІАН. Миколаїв» і «Аверс» у локальному DVB-T2 мультиплексі Миколаєва (51 ТВК). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/2023_%D1%83_%D1%82%D0%B5%D0%B%D0%B5%D0%B1%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%96 (дата звернення: 22.04.2023).
12. Початок мовлення телеканалів «Ексклюзив», «TV7+» та «Like TV» у локальному DVB-T2 мультиплексі Шепетівки (40-й ТВК). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/2023_%D1%83_%D1%82%D0%B5%D0%B%D0%B5%D0%B1%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%96 (дата звернення: 21.04.2023).
13. Початок мовлення телеканалу «Армія ТБ» у мультиплексі МХ-1 цифрової етерної мережі DVB-T2. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/2023_%D1%83_%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B1%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%96 (дата звернення: 20.04.2023).
14. Стишов О. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації). Київ, 2003. Рукопис.
15. Чудо-ВаЩе. Твіттер. URL: <https://twitter.com/compdemon/status/1555284408793538560>